

„Wychowanie w Rodzinie” t. XVI (2/2017)

nadesłany: 04.10.2016 r. – przyjęty: 21.01.2017 r.

Anna WAŃCZYK-WELC*, **Małgorzata MARMOLA****

Satysfakcja z małżeństwa u małżonków pochodzących z rodzin rozbitych i niepełnych

Marital satisfaction of the spouses coming from from broken
and incomplete families

„Nikommu nie bądźcie nic dłużni,
poza wzajemną miłością!”

[Rz 3,18]

Streszczenie

Artykuł prezentuje badania dotyczące satysfakcji z małżeństwa u małżonków pochodzących z rodzin rozbitych i niepełnych. Satysfakcja z małżeństwa zależy od wielu czynników i jednym z nich mogą być uwarunkowania rodzinne, a szczególnie „doświadczenia wyniesione z rodziny pochodzenia”¹. W tym kontekście proces transmisji międzypokoleniowej wzmacnia rodzinę albo ją osłabia, a korzystanie z zasobów rodziny pochodzenia może być czasem zagrożeniem dla młodszych pokoleń. Powyższe założenie stało się centrum prowadzonych rozważań i stanowi punkt wyjścia badań własnych. Satysfakcję z małżeństwa zdiagnozowano za pomocą Kwestionariusza Dobrego Małżeństwa (KDM-2) w opracowaniu Mieczysława Płopy i Jana Rostowskiego.

* e-mail: awanczyk@ur.edu.pl

Zakład Psychologii, Wydział Pedagogiczny, Uniwersytet Rzeszowski, ul. ks. J. Jałowego 24, 35-959 Rzeszów, Polska.

** e-mail: marmola@ur.edu.pl

Zakład Psychologii, Wydział Pedagogiczny, Uniwersytet Rzeszowski, ul. ks. J. Jałowego 24, 35-959 Rzeszów, Polska.

¹ I. Janicka, H. Liberska, *Psychologia rodziny. Wstęp*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2014, s. 13.

Kwestionariusz opisuje jakość związku małżeńskiego w percepcji każdego z małżonków. Można nim uzyskać ogólny pomiar więzi oraz pomiary następujących czynników: intymność, samorealizacja, podobieństwo, rozczarowanie².

Słowa kluczowe: satysfakcja z małżeństwa, rodzina pochodzenia, rodzina rozbita i niepełna.

Abstract

The article presents the research concerning marital satisfaction of the spouses coming from from broken and incomplete families. Marital satisfaction depends on many factors; one of these can be family predispositions, especially "experience gained from the family of origin". In this context, the process of intergenerational transmission reinforces the family or weakens it and using the resource of the family of origin can be a threat to younger generations. The foregoing assumption became a central subject of discussion and it is a starting point to this research. Marital satisfaction was ascertained using the Questionnaire of the Attuned Marriage developed by M. Plopa and J. Rostowski. The questionnaire describes the quality of the marriage as perceived by each spouse. A general measurement of the bounds and the measurement of the factors such as closeness, self-realization, similarity and disappointment can be achieved.

Keywords: marital satisfaction, the family of origin, broken and incomplete family.

Wprowadzenie

W ujęciu systemowym rodzina stanowi całość, a podstawą jej funkcjonowania jest wzajemne współoddziaływanie na siebie wszystkich osób wchodzących w jej skład. Oznacza to, że osoby w danym systemie rodzinnym mają jedną historię, łączy je wspólna więź emocjonalna oraz wzajemne interakcje, które potrzebne są każdej jednostce i grupie jako całości. Tak widziana rodzina jest systemem psychospołecznym, który stanowi kontekst życia i rozwoju kolejnych pokoleń (m.in. Anderson i Sabatelli, de Barbaro, Braun-Gałkowska, Drożdżowicz, Plopa, Radochoński, Ryś, Świętochowski³). Prawdopodobnie więc zach-

² M. Plopa, *Więzi w małżeństwie i rodzinie. Metody badań*, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków 2008, s. 69.

³ S.A. Anderson, R.M. Sabatelli, *Family Interaction. A Multigenerational Developmental Perspective*, Pearson Education Inc., Boston 2007, s. 3; B. de Barbaro, *Wprowadzenie do systemowego rozumienia rodziny. Wstęp*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 1999, s. 5–8; M. Braun-Gałkowska, *Metody badania systemu rodzinnego*, Wydawnictwo Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Lublin 1991, s. 5–6; L. Drożdżowicz, *Ogólna teoria systemów*, [w:] B. de Barbaro (red.), *Wprowadzenie do systemowego rozumienia rodziny*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 1999, s. 9–17; M. Plopa, *Psychologia rodziny. Teoria i badania*, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków 2011, s. 15; M. Radochoński, *Rodzina jako system psychospołeczny*, „Problemy Rodziny” 1986(25), nr 4, s. 13; M. Ryś, *Systemy rodzinne. Metody*

wania poszczególnych członków systemu rodzinnego mają wpływ na działania innych osób w rodzinie i mogą warunkować odczuwaną satysfakcję z własnego małżeństwa już dorosłego.

Związek małżeński jako podsystem rodziny

Rodzina jako system jest złożona z różnych podsystemów, które mają odrębne cele i zadania do wykonania⁴. Wśród nich znaczące miejsce zajmują tzw. systemy pierwotne – małżonkowie, rodzice i dzieci⁵. Można więc ujmować rodzinę jako grupę osób połączonych stosunkiem małżeństwa lub stosunkiem rodzice – dzieci⁶. Osoby te nie tylko wzajemnie na siebie oddziałują, ale także łączą je różnorakie relacje⁷. Wyjątkową siłą w tym systemie są wzajemne więzy, a także cel, jakim jest wspólne życie⁸. Wyznaczone przez rodzinę cele i zadania determinują jakość relacji rodzinnych. Zadania wiążą się z wypełnianiem obowiązków i, aby te obowiązki spełnić, rodzina stosuje strategie. Strategie są wyjątkowe, charakterystyczne dla określonego systemu rodzinnego i jednocześnie dobrze w nim zakorzenione, a stosowane regularnie stają się podstawą rządzącą życiem rodzinnym. Takie strategie można nazwać regułami zachowań w rodzinie i stanowią powtarzane wzory interakcji⁹. Wzajemne oddziaływania członków rodziny mogą zmieniać się w zależności od etapu życia rodzinnego, pod wpływem innych zmian zachodzących w poszczególnych osobach, wiązać się z wiekiem członków rodziny lub ich stanem zdrowia¹⁰.

Virginia Satir twierdzi, że życie każdego człowieka jest częścią systemu i to powoduje, że zarówno poszczególni członkowie systemu, jak i podsystemy wzajemnie od siebie zależą i na siebie wpływają. Tak więc w rodzinie dowolny czynnik staje się siłą napędową innych działań. Każdy członek rodziny odgrywa ważną rolę w podtrzymywaniu funkcjonowania systemu według respektowanych w nim reguł, ale także w dokonywaniu się w nim zmian. System rodzinny tworzy więc poczucie własnej wartości jęgo uczestników oraz warunkuje sposo-

badan̄ struktury rodziny pochodzenia i rodziny własnej, Wydawnictwo CMPP-P, Warszawa 2009, s. 8–10; W. Świętochowski, *Rodzina w ujęciu systemowym*, [w:] I. Janicka, H. Liberska (red.), *Psychologia rodziny...*, dz. cyt., s. 21–45.

⁴ M. Plopa, *Psychologia rodziny...*, dz. cyt., s. 15.

⁵ M. Plopa, P. Połomski, *Kwestionariusz Relacji Rodzinnych. Wersje dla młodzieży*. Podręcznik, Wydawnictwo VIZJA PRESS & IT, Warszawa 2010, s. 11.

⁶ F. Adamski, *Rodzina. Wymiar społeczno-kulturowy*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2002, s. 25.

⁷ M. Braun-Gałkowska, *Psychologiczna analiza systemów rodzinnych osób zadowolonych i niezadowolonych z małżeństwa*, Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 1992, s. 23.

⁸ M. Braun-Gałkowska, *Psychologia domowa*, Warmińskie Wydawnictwo Diecezjalne, Olsztyn 1990, s. 16.

⁹ M. Plopa, P. Połomski, *Kwestionariusz Relacji...*, dz. cyt., s. 14.

¹⁰ M. Braun-Gałkowska, *Metody badania...*, dz. cyt., s. 6.

by ich komunikowania się, w połączeniu z uznawanymi zasadami i ich przekonaniami¹¹.

Podstawą rodziny jest małżeństwo, które z założenia jest związkiem trwałym, a jakość więzów między mężem i żoną ma znaczenie dla całego systemu. Warunkuje prawidłowe funkcjonowanie rodziny i jej spójność oraz ma wpływ na wychowanie i rozwój wszystkich jej członków¹².

W ujęciu ogólnym jakość małżeństwa jest rozumiana jako osobista ocena tworzonych przez partnerów związku małżeńskiego¹³. Jakość małżeństwa to subiektywne poczucie, że związek jest zintegrowany, daje satysfakcję, poczucie szczęścia, przystosowania i możliwość porozumienia się. Taką operacjonalizację wprowadzili Graham Spaniel i Robert Lewis¹⁴, twórcy tego pojęcia. Maria Braun-Gałkowska¹⁵ za kryterium powodzenia małżeństwa uznała subiektywne zadowolenie małżonków, natomiast Iwona Janicka i Leon Niebrzydowski¹⁶ wskazują na subiektywne poczucie szczęścia u partnerów w wyniku udanego i dobrego małżeństwa. Autorzy wskazują ponadto na otwartość, empatię i satysfakcję seksualną, które mają istotny wpływ na jakość relacji małżeńskiej. Jan Rostowski¹⁷ jakość więzi między mężem a żoną określa terminem dobranego związku małżeńskiego, który definiuje jako swoisty proces integracji małżeństwa, określony odpowiednim stopniem miłości, więzi interpersonalnej, intymności, podobieństwa, pożycia seksualnego, sposobu doboru współmałżonka, ale także stosunku rodziców do własnych dzieci. W podobny sposób dobrą jakość relacji małżeńskiej określa Maria Ziemska¹⁸ definiując ją jako integrację męża i żony, oznaczającą ich jedność we wspólnocie życia, ale też i różnorodność dwóch indywidualności.

Mieczysław Plopa i Jan Rostowski¹⁹ jakość związku małżeńskiego określają za pomocą czterech czynników. Pierwszym czynnikiem jest intymność. Dotyczy satysfakcji z bycia w bliskiej relacji z partnerem, a relacje te oparte są na zaufa-

¹¹ V. Satir, *Rodzina. Tu powstaje człowiek*, Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, Gdańsk 2000, s. 127.

¹² M. Braun-Gałkowska, *Psychologiczna analiza...*, dz. cyt., s. 23.

¹³ T. Rostowska, P. Żylińska, *Stopień zaangażowania religijnego a poziom jakości małżeńskiej u partnerów*, [w:] T. Rostowska (red.), *Psychologia rodziny. Małżeństwo i rodzina wobec współczesnych wyzwań* (s. 117–135), Wydawnictwo Difin, Warszawa 2009, s. 121.

¹⁴ G.B. Spaniel, R.A. Lewis, *Marital quality: A review of the seventies*, „Journal of Marriage and Family” 1990, nr 42, s. 826.

¹⁵ M. Braun-Gałkowska, *Miłość aktywna: psychiczne uwarunkowania powodzenia małżeństwa*, Wydawnictwo Pax, Warszawa 1985, s. 22.

¹⁶ I. Janicka, L. Niebrzydowski, *Psychologia małżeństwa. Zafascynowanie partnerem, otwartość, empatia, miłość, seks*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 1994, s. 66.

¹⁷ J. Rostowski, *Zarys psychologii małżeństwa. Psychologiczne uwarunkowania dobranego związku małżeńskiego*, Wydawnictwo PWN, Warszawa 1987, s. 6.

¹⁸ M. Ziemska, *Integracja małżeństwa i rodziny. jej podstawy i konsekwencje*, Wydawnictwo CPBP, Warszawa 1990, s. 242.

¹⁹ M. Plopa, J. Rostowski, *Kwestionariusz Dobranego Małżeństwa (KDM-2)*, [w:] M. Plopa, *Więzi w małżeństwie...*, dz. cyt., s. 69–70.

niu, bliskości, otwartości, szczerości. Małżonkowie mają poczucie bliskiego związku opartego na prawdziwej miłości. Ponadto cechuje ich wysoka motywacja do pracy nad związkiem, chcą dbać o jego jakość i wzajemne szczęście. Otwartość wiąże się z nieukrywaniem przed sobą ważnych spraw dotyczących związku. Czynnikiem drugim jest samorealizacja. Odnosi się do satysfakcji z małżeństwa jako sposobu na udane i szczęśliwe życie. W tym wymiarze małżeństwo umożliwia realizację siebie, możliwość bycia tym, kim chce się być w związku. Małżeństwo daje też możliwość wdrażania swojego systemu wartości czy zadań życiowych, a pełnienie ról małżeńskich i rodzinnych przynosi duże zadowolenie. Czynnikiem trzecim to podobieństwo. Wskazuje on na dużą zgodność między partnerami, która odnosi się do realizacji ważnych celów małżeńskich i rodzinnych. Małżonkowie są zgodni w wielu kwestiach, np. sposobów rozwijania związku, określania zewnętrznych granic rodziny, organizowania życia rodzinnego, spędzania wolnego czasu, pielęgnowania tradycji rodzinnych, sposobów wychowywania dzieci. I wreszcie czynnikiem czwartym – rozczarowanie. Ten wymiar związany jest z poczuciem porażki życiowej, wynikającej z zawarcia związku małżeńskiego. Małżonkowie nie odczuwają przyjemności z faktu bycia ze sobą, nie chcą zbliżyć się do siebie, unikają się wzajemnie. W sytuacjach problemowych też dominują tendencje unikowe. Często myślą o rozwodzie i nowym życiu, ponieważ obecny związek ogranicza ich autonomię i niezależność. Wyraźnie też zmniejsza się poczucie odpowiedzialności za związek.

W świetle powyższych rozważań można przyjąć, że jakość relacji małżeńskiej stanowi podstawę relacji rodzinnych i warunkuje wiele obszarów życia rodzinnego²⁰. Związek małżeński jest jednak związkiem dynamicznym, a więc stale zmieniającym się. Zmiany te przebiegają w dwóch kierunkach – w stronę realizacji coraz głębszej i twórczej wspólnoty albo w kierunku dezintegracji. Nie można zatem w sposób dychotomiczny podzielić związków małżeńskich na udane i nieudane. Można je jedynie uszeregować na pewnym kontinuum: od tych najbardziej zdeintegrowanych, zbliżających się do całkowitego rozpadu, do takich, w których relacje małżeńskie są najwyższej jakości²¹.

Rodziny rozbite i niepełne

Rodzina jest bardzo zróżnicowaną grupą i może składać się z różnych osób, zmieniając ich liczbę, o różnej płci i w różnym wieku. Ta ogromna różnorodność stwarza problemy z ich klasyfikacją. Obecnie, obok rodzin pełnych i kompletnych, istnieją też inne typy rodzin. Należą do nich rodziny rozbite i niepełne.

²⁰ D. Opozda, *Integracja rodziny a wiedza o małżeństwie u młodzieży*, Wydawnictwo Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Lublin 2001, s. 28.

²¹ M. Braun-Gałkowska, *Psychologiczna analiza...*, dz. cyt., s. 169–170.

Rodzina rozbita to ta, w której doszło do zerwania więzi między małżonkami i utraty spójności wewnętrznej, najczęściej z powodu trwających długo nieporozumień małżeńskich i w konsekwencji doprowadziło to do nieobecności jednego z rodziców, separacji lub rozwodu²². W takiej rodzinie nad dziećmi opiekę sprawuje najczęściej jedna osoba, która jednocześnie staje się jedynym wzorem do naśladowania dla swoich potomków, jednak jest to wzór, w którym brakuje pełnego obrazu prawidłowych relacji między matką a ojcem²³. W podobny sposób określa się rodzinę niepełną. Powstaje ona wskutek braku jednego z rodziców z powodu śmierci bądź też losowego lub świadomego wyboru stanu wolnego przez rodzica²⁴.

Współcześnie niektórzy badacze podkreślają, że rodziny nietradycyjne, w tym m.in. rozbite lub niepełne, mogą prawidłowo funkcjonować, ponieważ często posiadają unikalną strukturę i strategie pozwalające im na uniknięcie dysfunkcji²⁵. Poszukuje się więc innych niż negatywne, czynników pozwalających je ocenić. Większość autorów zwraca jednocześnie uwagę, że rozwód czy śmierć rodzica jest procesem silnie oddziałującym na dzieci i nawet wiele lat później rzutuje na ich rozwój psychiczny i społeczny²⁶, wpływa na samoocenę, charakter, postawy, a nawet wyznacza rodzaje związków interpersonalnych nawiązywanych w dorosłości²⁷. Ponadto, w przypadku osób pochodzących z rodzin rozbitych, istnieje duże prawdopodobieństwo, że doświadczą potem własnego rozwodu lub separacji z małżonkiem z powodu problemów w relacjach o podłożu emocjonalnym w kontakcie z bliskimi²⁸. Trzeba jednak zwrócić uwagę na to, że nie wszystkich konsekwencje te w jednakowym stopniu dotyczą, bowiem znaczenie ma tu nie sam fakt rozbicia rodziny, ale raczej sytuacja domowa i rodzinna przed i po rozwodzie, która oddziałuje na dziecko²⁹.

²² L. Wojciechowska, *Oddziaływanie wychowawcze rozwiedzionych matek a przystosowanie społeczne ich dzieci*, [w:] L. Wołoszynowa (red.), *Materiały do nauczania psychologii*, seria II, t. 11, Wydawnictwo PWN, Warszawa 1984, s. 281.

²³ U. Sokal, *Więzi uczuciowe dorosłych dzieci z rodzicami w rodzinach rozwiedzionych*, Wydawnictwo EU H-E, Elbląg 2005, s. 8.

²⁴ L.L. Davidoff, *Introduction to Psychology*, Wydawnictwo McGraw-Hill Inc., USA 1987, s. 418; J. Brągiel, *Wychowanie w rodzinie niepełnej*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Pedagogicznej, Opole 1990, s. 12.

²⁵ S.A. Anderson, R.M. Sabatelli, *Family Interaction...*, dz. cyt., s. 17; U. Sokal, *Więzi uczuciowe...*, dz. cyt., s. 8.

²⁶ J. Brągiel, *Wychowanie w rodzinie...*, dz. cyt., s. 12.

²⁷ H. Cudak, *Zagrożenia emocjonalne i społeczne dzieci z rodzin rozwiedzionych*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2010, s. 33.

²⁸ B.M. Kaja, *Bliskie związki emocjonalne dorosłych dzieci rozwiedzionych rodziców. Przemijający syndrom rozwodowy?*, [w:] B.M. Kaja (red), *Małżeństwo. Rodzina. Rozwód*, Wydawnictwo Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego, Bydgoszcz 2013, s. 132.

²⁹ B.M. Kaja, A.W. Wróblewska, *Psychospołeczne funkcjonowanie dorosłych dzieci rozwiedzionych rodziców*, [w:] B.M. Kaja (red), *Małżeństwo. Rodzina...*, dz. cyt., s. 147.

Transmisja międzypokoleniowa w systemie rodzinnym

W systemie rodzinnym zachodzi zjawisko transmisji międzypokoleniowej. Jest to ciągłość pokoleniowa w zakresie czerpania przekonań oraz wzorów zachowań odnoszących się do podobieństw i różnic między rodzicami a dziećmi, które są skutkiem przebywania jednostki w rodzinie. Wyróżnić tu można transmisję ciągłą, rozumianą jako powielanie wzorów zachowań przez pokolenia, oraz transmisję nieciągłą – czyli przekształcanie pod wpływem własnej aktywności wzorów postępowania wyniesionych z domu rodzinnego³⁰. Wspomniane podobieństwa i różnice między rodzicami a dziećmi najczęściej dotyczą cech psychofizycznych, norm, wartości, schematów ról społecznych, a szczególnie ról rodzinnych, a także koncepcji życia kolejnych generacji³¹.

Według teorii Murraya Bowena³², pierwotne dziedzictwo pokoleniowe rodziny determinuje rozwój tożsamości jej poszczególnych członków, tworząc całą tożsamość rodziny. W tym kontekście młodsze pokolenie może więc korzystać z zasobów rodziny pochodzenia, kontynuować doświadczenie rodzinne, a więc występujące w niej wartości, normy, postawy przechowywane w tradycjach i zwyczajach rodzinnych, sposoby pełnienia ról czy radzenia sobie z trudnościami, nadzieje lokowane w przyszłości oraz niepokoje i obawy. Taki przekaz tradycji kulturowej w rodzinie zapewnia jej ciągłość i nadaje ponadczasowego charakteru, a także stabilizuje rodzinę, zabezpieczając ciągłość zachowań jej członków oraz określając kierunek, zakres i granice ich zmian³³. W oparciu o tę wiedzę można przypuszczać, że relacje w rodzinie pochodzenia będą wiązały się z jakością małżeństwa młodych rodziców dzieci przedszkolnych.

Opis metodologiczny badań własnych

Celem badań prezentowanych w niniejszym opracowaniu jest poznanie jakości małżeństwa u małżonków pochodzących z rodzin rozbitych i niepełnych. W celu weryfikacji postawionego problemu sformułowano następujące pytania badawcze:

- Jaka jest jakość małżeństwa badanych osób pochodzących z rodzin rozbitych i niepełnych?

³⁰ D. Ochojska, *Transmisja pokoleniowa oddziaływań wychowawczych w rodzinie*, [w:] I. Ulfik-Jaworska, A. Gała, *Dalej w tę samą stronę*, Wydawnictwo Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Lublin 2012, s. 249.

³¹ M. Farnicka, H. Liberska, *Transmisja międzypokoleniowa – procesy zachodzące na styku pokoleń*, [w:] I. Janicka, H. Liberska (red.), *Psychologia rodziny...*, dz. cyt., s. 186.

³² Za: M. Plopa, *Psychologia rodziny...*, dz. cyt., s. 69.

³³ M. Farnicka, H. Liberska, *Transmisja międzypokoleniowa...*, dz. cyt., s. 186.

- Czy istnieją różnice w ocenie jakości własnego małżeństwa przez mężczyzn i kobiety pochodzące z rodzin rozbitych i niepełnych?
- Czy istnieją istotne statystycznie różnice w jakości związku małżeńskiego u badanych pochodzących z rodzin pełnych i niepełnych?

Aby odpowiedzieć na te pytania, przeprowadzono badania w grupie 200 par małżeńskich, w wieku 23–35 lat, które wychowywały przynajmniej jedno dziecko w wieku przedszkolnym. Do ostatecznych analiz zakwalifikowano protokoły 126 małżonków pochodzących z rodzin pełnych oraz 91 małżonków pochodzących z rodzin niepełnych i rozbitych. W badaniach wykorzystano *Kwestionariusz Dobranego Małżeństwa KDM-2*, w opracowaniu Mieczysława Plopy i Jana Rostowskiego³⁴, który pozwala ocenić ogólny poziom jakości związku małżeńskiego, a także jej cztery różne wymiary: intymność, samorealizację, podobieństwo i rozczarowanie. Skala składa się z 32 twierdzeń, do których badany ustosunkowuje się na 5-stopniowej skali. Dodatkowe informacje uzyskano za pomocą *Metryczki* w opracowaniu własnym, pozwalającą zebrać podstawowe dane o badanym i jego rodzinie (płeć, wiek, miejsce zamieszkania, struktura rodziny pochodzenia, poziom religijności itp.).

Analiza wyników opiera się na średnich arytmetycznych i odchyleniach standardowych uzyskanych u badanych małżonków pochodzących z rodzin rozbitych i niepełnych oraz pochodzących z rodzin pełnych – jako grupa porównawcza. Do analizy różnic pomiędzy grupami zastosowano test t-Studenta. Przyjęto, że różnice są istotne statystycznie przy poziomie istotności $p < 0,05$.

Wyniki badań własnych

Kwestionariusz KDM-2 bada jakość związku małżeńskiego. Z jego pomocą można uzyskać ogólny pomiar więzi, w którym wyniki mieszczą się w granicach od 32 do 162 punktów, a średnia teoretyczna wynosi 127 punktów. Przyjęto, że wyniki w przedziale 32–120 punktów to wyniki niskie, 121–136 punktów – to wyniki przeciętne, zaś wyniki w przedziale 137–162 punktów – to wyniki wysokie. Za pomocą tego narzędzia można też uzyskać wyniki dla czterech wymiarów satysfakcji ze związku: intymności, rozczarowania, samorealizacji i podobieństwa. Dla poszczególnych skal badany może otrzymać wyniki w przedziałach od 7–8 do 35–50 punktów. Autorzy³⁵ sugerują przeliczenie wyników surowych na steny. Skala stenowa składa się z 10 różnych jednostek. Steny 1–2 świadczą o bardzo niskich wynikach; steny 3–4 o niskich wynikach; steny 5–6 o przeciętnych wynikach, steny 7–8 o wysokich wynikach, a steny 9–10 o bardzo wysokich wynikach. Z punktu widzenia teorii psychologicznej wyniki wyrażone

³⁴ M. Plopa, J. Rostowski, *Kwestionariusz Dobranego Małżeństwa (KDM-2)*, [w:] M. Plopa, *Więzi w małżeństwie...*, dz. cyt., s. 69, 104–106.

³⁵ Tamże, s. 95.

w stenach interpretuje się jako stopień nasilenia danej zmiennej w kierunku pożądanym bądź niepożądanym.

Dane zgromadzone w tabeli 1. wskazują, że średnie wyniki ogólne dla całej badanej grupy oraz mężczyzn i kobiet pochodzących z rodzin rozbitych i niepełnych, oscylują w granicach od 4 do 7 stena. Wynik ogólny dla całej grupy badanych wywodzących się z rodzin niepełnych jest wynikiem niskim (sten 4), co wskazuje na niezadowolający poziom oceny jakości związku małżeńskiego u badanych. Wyniki dla poszczególnych skal są też na niskim poziomie. Jedyna istotna różnica płciowa badanych osób ujawniła się w zakresie rozczarowania z małżeństwa, które uplasowało się na poziomie przeciętnym u kobiet. U mężczyzn pojawia się na wysokim poziomie, co prawdopodobnie ukazuje pewne poczucie porażki życiowej, wynikające z faktu zawarcia małżeństwa. Może też być sygnałem zachwiania niezależności i autonomii osobistej. Kobiety uzyskały najniższy wynik w samorealizacji, co może świadczyć o tym, że małżeństwo w pewnym stopniu uniemożliwia im realizację siebie, swojego systemu wartości i swoich zadań życiowych. Na uwagę zasługuje też odchylenie standardowe dla wyniku ogólnego badanych mężczyzn, bowiem ilustruje ono duże zróżnicowanie uzyskanych pomiarów. Mężczyźni z rodzin rozbitych i niepełnych są zatem niejednorodną grupą w ocenie jakości własnego związku małżeńskiego.

Tabela 1. Różnice w ocenie jakości związku u badanych kobiet i mężczyzn pochodzących z rodzin niepełnych i rozbitych

Skale KDM-2	Ogółem			Mężczyźni			Kobiety			Różnice t-Studenta
	M	SD	sten	M	SD	sten	M	SD	sten	
Intymność	28	6,80	4	28	8,39	4	29	5,58	5	ni
Rozczarowanie	23	6,88	6	25	8,60	7	24	5,06	5	2,37*
Samorealizacja	24	4,93	4	25	6,68	4	25	4,00	4	ni
Podobieństwo	25	6,13	4	25	7,84	4	26	5,42	5	ni
Wynik ogólny	117	23,58	4	118	32,91	4	120	16,63	5	ni

Oznaczenia w tabeli: * przy poziomie istotności $p < 0,05$; ni – różnica nieistotna statystycznie

Źródło: Opracowanie własne autorów.

Table 1. The difference in marking the quality of the spouses in researched women and men coming from broken and incomplete families

KDM-2 scales	General			Men			Women			t-Student differences
	M	SD	sten	M	SD	sten	M	SD	sten	
Intimacy	28	6.80	4	28	8.39	4	29	5.58	5	ni
Disappointment	23	6.88	6	25	8.60	7	24	5.06	5	2.37*
Self-actualisation	24	4.93	4	25	6.68	4	25	4.00	4	ni
Similarity	25	6.13	4	25	7.84	4	26	5.42	5	ni
General result	117	23.58	4	118	32.91	4	120	16.63	5	ni

Indications in the table: * the significance level $p < 0,05$; ni – irrelevant differences statistically

Source: developed by the authors.

Porównanie uzyskanych wyników dla kobiet pochodzących z rodzin rozbitych i niepełnych oraz rodzin pełnych nie ukazało żadnych istotnych statystycznie różnic (por. Tab. 2.).

Tabela 2. Różnice w ocenie jakości związku u badanych kobiet pochodzących z rodzin niepełnych i rozbitych (grupa A) oraz pochodzących z rodzin pełnych (grupa B)

Skale KDM-2	Kobiety – grupa A			Kobiety – grupa B			Różnice t-Studenta*
	M	SD	sten	M	SD	sten	
Intymność	29	5,58	5	30	4,79	5	ni
Rozczarowanie	24	5,06	5	22	4,72	6	ni
Samorealizacja	25	4,00	4	27	4,22	5	ni
Podobieństwo	26	5,42	5	28	2,94	6	ni
Wynik ogólny	120	16,63	5	125	14,99	6	ni

Oznaczenia w tabeli: * przy poziomie istotności $p < 0,05$; ni – różnica nieistotna statystycznie

Źródło: Opracowanie własne autorów.

Table 2. The difference in marking the quality of spouses in researched women coming from broken and incomplete families (group A) and complete families (group B)

KDM-2 scales	Women – group A			Women – group B			t-Student differences*
	M	SD	sten	M	SD	sten	
Intimacy	29	5.58	5	30	4.79	5	ni
Disappointment	24	5.06	5	22	4.72	6	ni

Self-actualisation	25	4.00	4	27	4.22	5	ni
Similarity	26	5.42	5	28	2.94	6	ni
General result	120	16.63	5	125	14.99	6	ni

Indications in the table: * the significance level $p < 0,05$; ni – irrelevant differences statistically

Source: developed by the authors.

Kolejne dane wskazują na istotne różnice w zakresie wymiaru podobieństwa dla mężczyzn pochodzących z odmiennych rodzin. Mężczyźni wywodzący się z pełnej rodziny generacyjnej istotnie częściej cenią sobie zgodność między partnerami w związku małżeńskim. To podobieństwo powinno ujawniać się podczas realizacji ważnych celów rodzinnych i dotyczyć wspólnych poglądów, na przykład dotyczących wychowywania dzieci, sposobów spędzania wolnego czasu czy też dbania o rodzinne tradycje. Powyższe wnioski zawiera tabela 3.

Tabela 3. Różnice w ocenie jakości związku u badanych mężczyzn pochodzących z rodzin niepełnych i rozbitych (grupa A) oraz pochodzących z rodzin pełnych (grupa B)

Skale KDM-2	Mężczyźni – grupa A			Mężczyźni – grupa B			Różnice t-Studenta
	M	SD	sten	M	SD	sten	
Intymność	28	8,39	4	31	3,74	5	ni
Rozczarowanie	25	8,60	7	23	5,13	6	ni
Samorealizacja	25	6,68	4	28	3,50	5	ni
Podobieństwo	25	7,84	4	28	2,90	6	2,16*
Wynik ogólny	118	32,91	4	124	14,16	5	ni

Oznaczenia w tabeli: * przy poziomie istotności $p < 0,05$; ni – różnica nieistotna statystycznie

Źródło: Opracowanie własne autorów.

Table 3. The difference in marking the quality of spouses in researched men coming from broken and incomplete families (group A) and complete families (group B)

KDM-2 scales	Men – group A			Men – group B			t-Student differences
	M	SD	sten	M	SD	sten	
Intimacy	28	8.39	4	31	3.74	5	ni
Disappointment	25	8.60	7	23	5.13	6	ni
Self-actualisation	25	6.68	4	28	3.50	5	ni
Similarity	25	7.84	4	28	2.90	6	2.16*
General result	118	32.91	4	124	14.16	5	ni

Indications in the table: * the significance level $p < 0,05$; ni – irrelevant differences statistically

Source: developed by the authors.

Na koniec prezentowanych analiz porównano wszystkie przebadane osoby z analizowanych grup rodzinnych. W zakresie trzech rozpatrywanych skal: intymności, rozczarowania i samorealizacji oraz wyniku ogólnego satysfakcji z małżeństwa nie wykryto istotnych statystycznie różnic. Można zatem stwierdzić (na podstawie danych zamieszczonych w tabeli 4.), że jedynie skala podobieństwa w związku małżeńskim jest czynnikiem istotnie różnicującym badanych. Podobieństwo to jest znacznie niżej oceniane u osób pochodzących z rodzin rozbitych i niepełnych niż u osób z rodzin kompletnych. Okazuje się, że współdziałanie we własnych relacjach rodzinnych może wiązać się z podobnymi wzorami wyniesionymi z rodziny generacyjnej.

Tabela 4. Różnice w ocenie jakości związku małżeńskiego u badanych osób pochodzących z rodzin niepełnych i rozbitych (grupa A) oraz pochodzących z rodzin pełnych (grupa B)

Skale KDM-2	Grupa A			Grupa B			Różnice t-Studenta*
	M	SD	sten	M	SD	sten	
Intymność	28	6,80	4	31	5,31	5	ni
Rozczarowanie	23	6,88	6	23	5,64	6	ni
Samorealizacja	24	4,93	4	27	4,42	5	ni
Podobieństwo	25	6,13	4	28	4,35	6	2,74*
Wynik ogólny	117	23,58	4	125	14,84	5	ni

Oznaczenia w tabeli: * przy poziomie istotności $p < 0,05$; ni – różnica nieistotna statystycznie

Źródło: Opracowanie własne autorów.

Table 4. The difference in marking the quality of spouses in researched people coming from broken and incomplete families (group A) and complete families (group B)

KDM-2 scales	Group A			Group B			t-Student differences
	M	SD	sten	M	SD	sten	
Intimacy	28	6.80	4	31	5.31	5	ni
Disappointment	23	6.88	6	23	5.64	6	ni
Self-actualisation	24	4.93	4	27	4.42	5	ni
Similarity	25	6.13	4	28	4.35	6	2.74*
General result	117	23.58	4	125	14.84	5	ni

Indications in the table: * the significance level $p < 0,05$; ni – irrelevant differences statistically

Source: developed by the authors.

Podsumowanie

Wyniki badań własnych wskazały na pewne istotne różnice statystyczne pomiędzy funkcjonowaniem w małżeństwie młodych dorosłych a ich rodziną pochodzenia. Ogólny pomiar więzi małżeńskiej nie wskazał zasadniczo na różnice pomiędzy badanymi grupami, zarówno w odniesieniu do mężczyzn, jak i do kobiet. Zróżnicowanie ujawnia się na poziomie analizowanych skal opisujących jakość związku małżeńskiego w percepcji każdego z małżonków. Zmienna podobieństwa istotnie różni badanych pochodzących z rodzin rozbitych i niepełnych od osób wywodzących się z rodzin kompletnych. Innymi słowy, pozytywne wzory wyniesione z rodziny pochodzenia nasilają przekonanie, że w udanym związku małżeńskim nieodzowne są wspólne cele, podobne poglądy dotyczące fundamentalnych spraw rodzinnych czy kultywowanie tradycji rodzinnych. Szczególnie mocno ten wymiar wyznacza satysfakcję z małżeństwa u badanych mężczyzn. Można więc wnioskować, że wzorce wyniesione przez młodych ludzi z własnej rodziny generacyjnej mają duże znaczenie dla podejmowanych przez nich przyszłych ról rodzinnych i małżeńskich, bowiem od tych wzorców zależy doświadczana satysfakcja z jakości własnej więzi małżeńskiej.

Bibliografia

- Adamski F., *Rodzina. Wymiar społeczno-kulturowy*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2002.
- Anderson S.A., Sabatelli R.M., *Family Interaction. A Multigenerational Developmental Perspective*, Pearson Education Inc., Boston 2011.
- Barbaro B. de (red.), *Wprowadzenie do systemowego rozumienia rodziny. Wstęp*, Wydawnictwo Collegium Medicum UJ, Kraków 1999.
- Braun-Gałkowska M., *Psychologiczna analiza systemów rodzinnych osób zadowolonych i niezadowolonych z małżeństwa*, Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 1992.
- Braun-Gałkowska M., *Metody badania systemu rodzinnego*, Wydawnictwo Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Lublin 1991.
- Braun-Gałkowska M., *Psychologia domowa*, Warmińskie Wydawnictwo Diecezjalne, Olsztyn 1990.
- Braun-Gałkowska M., *Miłość aktywna: psychiczne uwarunkowania powodzenia małżeństwa*, Wydawnictwo PAX, Warszawa 1985.
- Brańciel J., *Wychowanie w rodzinie niepełnej*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Pedagogicznej, Opole 1990.
- Cudak H., *Zagrożenia emocjonalne i społeczne dzieci z rodzin rozwiedzionych*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2010.
- Davidoff L.L., *Introduction to Psychology*, Wydawnictwo McGraw-Hill Inc., USA 1987.
- Drożdżowicz L., *Ogólna teoria systemów*, [w:] B. de Barbaro (red.), *Wprowadzenie do systemowego rozumienia rodziny*, Wydawnictwo Collegium Medicum UJ, Kraków 1999.

- Farnicka M., Liberska H., *Transmisja międzypokoleniowa – procesy zachodzące na styku pokoleń*, [w:] I. Janicka, H. Liberska (red.), *Psychologia rodziny*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2014.
- Janicka I., Liberska H., *Wstęp*, [w:] I. Janicka, H. Liberska (red.), *Psychologia rodziny*, Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 2014.
- Janicka I., Niebrzydowski L., *Psychologia małżeństwa. Zafascynowanie partnerem, otwartość, empatia, miłość, seks*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 1994.
- Kaja B.M., *Bliskie związki emocjonalne dorosłych dzieci rozwiedzionych rodziców. Przemijający syndrom rozwodowy?*, [w:] B.M. Kaja (red.), *Małżeństwo. Rodzina. Rozwód*, Wydawnictwo Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego, Bydgoszcz 2013.
- Kaja B.M., Wróblewska A.W., *Psychospołeczne funkcjonowanie dorosłych dzieci rozwiedzionych rodziców*, [w:] B.M. Kaja (red.), *Małżeństwo. Rodzina. Rozwód*, Wydawnictwo Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego, Bydgoszcz 2013.
- Ochojska D., *Transmisja pokoleniowa oddziaływań wychowawczych w rodzinie*, [w:] I. Ulfik-Jaworska, A. Gała, *Dalej w tę samą stronę*, Wydawnictwo Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Lublin 2012.
- Opozda D., *Integracja rodziny a wiedza o małżeństwie u młodzieży*, Wydawnictwo Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Lublin 2001.
- Plopa M., *Psychologia rodziny. Teoria i badania*, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków 2011.
- Plopa M., Połomski P., *Kwestionariusz Relacji Rodzinnych. Wersje dla młodzieży*. Podręcznik, Wydawnictwo VIZJA PRESS & IT, Warszawa 2010.
- Plopa M., Rostowski J., *Kwestionariusz Dobranego Małżeństwa (KDM-2)*, [w:] M. Plopa, *Więzi w małżeństwie i rodzinie. Metody badań*, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków 2008.
- Radochoński M., *Rodzina jako system psychospołeczny*, „Problemy Rodziny” 1986, nr 4(25).
- Rostowska T., Żylińska P., *Stopień zaangażowania religijnego a poziom jakości małżeńskiej u partnerów*, [w:] T. Rostowska (red.), *Psychologia rodziny. Małżeństwo i rodzina wobec współczesnych wyzwań*, Wydawnictwo Difin, Warszawa 2009.
- Rostowski J., *Zarys psychologii małżeństwa. Psychologiczne uwarunkowania dobranego związku małżeńskiego*, Wydawnictwo PWN, Warszawa 1987.
- Ryś M., *Systemy rodzinne. Metody badań struktury rodziny pochodzenia i rodziny własnej*, Wydawnictwo CMPP-P, Warszawa 2009.
- Satir V., *Rodzina. Tu powstaje człowiek*, Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, Gdańsk 2000.
- Sokal U., *Więzi uczuciowe dorosłych dzieci z rodzicami w rodzinach rozwiedzionych*, Wydawnictwo EU H-E, Elbląg 2005.
- Spanier G.B., Lewis, R.A., *Marital quality: A review of the seventies*, „Journal of Marriage and Family” 1980, nr 42.
- Świętochowski W., *Rodzina w ujęciu systemowym*, [w:] I. Janicka, H. Liberska (red.), *Psychologia rodziny*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2014.
- Wojciechowska L., *Oddziaływanie wychowawcze rozwiedzionych matek a przystosowanie społeczne ich dzieci*, [w:] L. Wołoszynowa (red.), *Materiały do nauczania psychologii*, seria II, t. 11, Wydawnictwo PWN, Warszawa 1984.
- Ziemska M., *Integracja małżeństwa i rodziny, jej podstawy i konsekwencje*, Wydawnictwo CPBP, Warszawa 1990.